

## **Kinderopvang en armoede.**

### **Bijdrage aan de cursus 'sociale functie in de kinderopvang' van K&G**

#### **Kansengroepen.**

Gelukkig wordt er meer en meer aandacht besteed aan de drempels die de toegang tot kinderopvang voor verschillende groepen bemoeilijkt. Deze groepen worden dikwijls omschreven als 'kansarmen' of 'kansengroepen'. Deze containerbegrippen zijn zo breed en alomvattend, dat je er weinig mee aankan. Als men specifieke drempels voor specifieke groepen wil wegwerken, is een duidelijke kijk op de verschillende soorten groepen (met de specifieke kenmerken) noodzakelijk.

#### **Generatiearmen.**

Mensen die in armoede leven zijn onze referentie. Maar ook dat vraagt om verduidelijking. Vele gezinnen hebben reeds een lange geschiedenis van armoede (generatiearmen). Anderen hebben wel kansen en mogelijkheden gekregen, maar zijn door omstandigheden in armoede gekomen. Stilaan wordt ook armoede bij allochtonen zichtbaar. Ook hier zullen er enkele specifieke aspecten aanwezig zijn die samen hangen met de specifieke groep.

Wij vertrekken op de eerste plaats van de ervaringswereld van generatiearmen.

Generatiearmoede wordt gekenmerkt door een totale en extreme maatschappelijke uitsluiting op verschillende levensdomeinen: recht op scholing, arbeid, inkomen, gezondheid, wonen, gezinsleven, deelname aan het sociaal-culturele leven, enz. De uitsluiting op verschillende van deze terreinen komt tegelijkertijd voor en versterkt elkaar.

Generatiearmen moeten bijna dagelijks vechten om te overleven: eten op tafel krijgen, kinderen geven wat ze nodig hebben, hun woning behouden, zorgen dat hun goederen niet in beslag worden genomen, enz. Deze grote inspanningen vragen veel energie, terwijl de omgeving hen dikwijls de stempel geeft van luiert, probleemgezin, profiteur, sociaal geval, ... De opeenstapeling van problemen dragen generatiearmen voortdurend met zich mee, maar de kern van armoede is vooral het ontbreken van zelfrespect, van de ervaring 'iemand' te mogen zijn. Weten en aanvoelen wat deze innerlijke ervaring van armoede (de 'binnenkant van de armoede') voor mensen betekent, is van wezenlijk belang om drempels die de toegang tot kinderopvang bemoeilijken, fundamenteel af te breken.

#### **Generatiearmen en kinderopvang.**

Generatiearme ouders hebben dikwijls een instellingsverleden. Het verlangen om zelf hun kinderen te kunnen opvoeden, is dan ook sterk aanwezig. Maar dit is geen gemakkelijke opgave. Gezien hun problematische leefsituatie is de angst, dat hun kinderen zouden geplaatst worden, zeer reëel. Deze vrees maakt de stap naar kinderopvang soms heel moeilijk. Anderzijds kan tijdelijke of occasionele opvang een ondersteuning voor het gezin betekenen, zodat de ouders het kunnen volhouden voor hun kinderen te zorgen.

Doordat het sociaal netwerk bij (generatie)armen zeer klein of onbestaande is, is de opvang van kinderen door familieleden, vrienden of buren nagenoeg onmogelijk. Armen zijn dus veel meer dan andere ouders aangewezen op formele opvang.

Er zijn dus niet alleen formele en informele drempels (zoals Michel Vandenbroeck ze beschrijft in zijn boek 'In verzekerde bewaring'), maar er is ook de vrees om controlerende buitenstaanders een blik te bieden op hun problemen en er zijn de diepverankerde gevoelens van schaamte, schuld, gebrek aan zelfvertrouwen, 'niemand zijn', enz. die de drempels nog hoger maken. Hoe langer iemand in armoede leeft, hoe sterker deze gevoelens aanwezig zijn.

Voor de zorgverstrekking in het algemeen en voor de kinderopvang in het bijzonder is het uitermate belangrijk zicht te krijgen op en voeling te krijgen met deze 'binnenkant'. Dit zal in belangrijke mate bepalen of men de juiste 'toon' of basishouding vindt om drempels aan te pakken.

Misschien is dit wel de belangrijkste sleutel naar oplossingen! We zijn er van overtuigd dat deze basishouding ook werkt naar andere groepen. In die zin hebben generatiearmen voor ons een soort spiegelfunctie. Zij ervaren in soms extreme mate de maatschappelijke uitsluiting en kunnen van daaruit precies aangeven wat er fout loopt en waar er drempels liggen, ondanks de vele goede bedoelingen van diensten of organisaties.

Ook andere groepen ervaren uitsluitingmechanismen, wellicht niet altijd even sterk én met de nodige nuances.

Het is belangrijk vanuit de kinderopvang zicht te krijgen op de algemene én specifieke kenmerken (en drempels) van de verschillende 'doelgroepen'.

### **Tips om drempels weg te werken.**

Omdat er reeds in verschillende publicaties aandacht besteed wordt aan drempels die de toegang tot kinderopvang bemoeilijken, geven we niet opnieuw een opsomming. Wél willen we enkele tips aanreiken om drempels weg te werken. Deze tips gelden zeker niet alleen voor (generatie)armen. In die zin behoren ze tot een basishouding die essentieel is om de sociale functie van de CKO's waar te maken.

#### *Informatie en communicatie.*

Er moet heldere en overzichtelijke informatie zijn van het aanbod, vlot opvraagbaar, duidelijk en gemakkelijk leesbaar. Vooral ook mondelinge communicatie, bijvoorbeeld via 'toeleiders', is erg belangrijk. Men moet zoeken naar kanalen waarlangs men de verschillende doelgroepen kan bereiken.

Een centraal inschrijvingspunt kan de zoektocht in het kluwen van opvangvoorzieningen vergemakkelijken, maar het is zeker geen tovermiddel. Duidelijke communicatie over de wachttijd bijvoorbeeld en over de eventuele voorrangregels blijven nodig. Bovendien moet de inschrijving van mensen uit 'kansengroepen' actief door de aanbodzijde wordt opgevolgd. Het initiatief om na te gaan of mensen in de loop van de tijd nog kandidaat zijn voor de kinderopvang, moet door het CKO actief worden opgevolgd.

#### *Aanbod.*

Zoals we allemaal weten is er een groot tekort aan opvangplaatsen. Het is onaanvaardbaar dat er nog steeds drie steden zijn die de Barcelonanorm niet halen (33 opvangplaatsen per 100 kinderen). CKO's kunnen een belangrijke rol spelen in het verzamelen van

praktijkvoorbeelden van wat het concreet voor mensen betekent geen kinderopvang te vinden. Niet zelden heb je te maken met schrijnende situaties. Deze signalen zouden duidelijk moeten gecommuniceerd worden naar het beleid.

Om te voorkomen dat verschillende groepen uit de boot vallen, is het overwegen van voorrangscriteria geen overbodige luxe.

De integratie van kinderen uit 'kansengroepen' is zeer belangrijk. We pleiten er voor om concentratie van kansengroepen in één vestiging binnen het CKO tegen te gaan. Contact met anderen biedt zowel voor kinderen als hun ouders kansen om andere relaties aan te gaan en zich te spiegelen aan anderen.

#### *Vertrouwen.*

Alle mensen en kinderen moeten zich welkom voelen, en zeker ook (generatie)armen. Mensen mogen zich niet beoordeeld of veroordeeld voelen. Het gevoel van veiligheid en respect zijn het onmisbare fundament om een vertrouwensrelatie op te bouwen. Soms ligt het in hele kleine aandachtspunten, maar deze attitude moet zeker aanwezig zijn.

#### *Kwaliteit.*

Uiteraard hebben zeker ook 'kansengroepen' recht op kwaliteitsvolle kinderopvang, waar zij zich niet gecontroleerd voelen, maar waar ze ondersteuning en erkenning ervaren. Soms kan het inschakelen van een ervaringsdeskundige nuttig zijn als brug tussen ouders en kinderopvang.

#### *Financieel.*

De evolutie waarbij voor de berekening van de kostprijs, rekening gehouden wordt met het inkomen, is zeker positief. Maar men zou best kijken naar het reële beschikbare inkomen van bijvoorbeeld de drie maanden die aan de opvang vooraf gaan. De mogelijkheid om de opvang wekelijks te betalen in plaats van maandelijks biedt vaak financiële ademruimte.

### **Nog enkele aandachtspunten.**

#### *Occasionele kinderopvang.*

Occasionele kinderopvang is voor (generatie)armen geen overbodige luxe. Deze opvang moet niet alleen voorzien worden i.f.v. opleiding of sollicitatie. Occasionele opvang kan ook om sociale redenen voor deze mensen een grote steun betekenen (bijv. als men naar de dokter, de rechtbank, de deurwaarder, enz. moet gaan). De kinderen enkele dagen laten opvangen om terug wat meer energie te krijgen, of als ondersteuning om de kinderen thuis te kunnen blijven opvoeden, is zeer belangrijk. De toenemende aandacht voor activering mag dit aspect van kinderopvang niet verdringen, ten voordele van mensen die een opleiding gaan volgen.

#### *Laaggeschoolde collega's.*

O.a. in de buurt en nabijheidsdiensten zijn dikwijls laaggeschoolden tewerkgesteld die een opleiding volgen. Het is zeker zinvol om deze mensen (maar ook hun collega's) vorming aan te bieden over armoede en uitsluiting en over hoe financiële armoede wordt verzwaard door de hoger beschreven gevolgen van jarenlange uitsluiting en onmacht. Omdat zij zelf vaak balanceren op de armoedegrens bekijken zij armoede vaker vanuit een individueel schuldmodel.

*Toeleiders.*

Verskillende 'kansengroepen' komen samen in of met de steun van een organisatie of vereniging. Deze verenigingen kunnen een belangrijke schakel zijn in het toeleiden van de kansengroepen.

---

september 2007

Jan Maris

Stafmedewerker

Antwerps Platform Generatiearmen vzw.

03/770.86.79

[apga.maris@antwerpen.be](mailto:apga.maris@antwerpen.be)